

МАНУ ҚОНУНЛАРИ — Қадимги Ҳиндистонда тахминан милoddан аввалги II аср ва милoddнинг II асрида вужудга келган. Ману қонунлари қадимги ҳинд қонунчилиги тарихида алоҳида ўрин тутди. Бу қонунлар брахманизм мактабларидан бири томонидан тузилган бўлиб, унга диний куч бериш мақсадида афсонавий, подшо Ману номи билан аталган. Бу кодекс ўз тузилишига кўра 12 та боб, 2685 та моддадан иборат. Ундаги меъёрлар, қоидалар икки мисралаи шеърий йўл билан баён қилинган. У ўз мазмунига кўра диний, ахлоқий ва ҳуқуқий меъёрлар йиғиндисидан иборат. Унинг IV, VII, VIII ва X бобларида кўпроқ ҳуқуқий меъёрлар белгиланган. Бироқ бу ерда ҳам ҳуқуқий меъёрлар диний ва ахлоқий меъёрлар билан қўшилиб кетган. Ману қонунларида энг аввало Ҳиндистондаги мавжуд варна тузуми мустаҳкамланган. Унда варналарнинг диний таълимот асосида келиб чиққанлиги батафсил баён қилинган, варналарнинг мерос тариқасида авлоддан-авлодга ўтиб бориши кўрсатилган, ҳар бир варнанинг вазифаси белгиланган, юқори варналарнинг имтиёзлари мустаҳкамланган.

ЮЛ

«Манусмрити», «Манавадхармашастра» – «Свод законов Ману».

Машқур «Ману қонунлари» да ёзилишича, браҳманнинг машғулоти – таълим бериш, Ведани оєрганиш, ўрбонлик ўилиш, садаша улашиш ва тўқфалар олиш; кшатрийлар фушароларни ўєришлайдилар; вайшчилар чорва, тижорат, судхєерлик ва деқшончилик билан шуғулланадилар; шчудралар эса ана шу уч ижтимоий гуруҳга хизмат ўилади. Хотин, оєғил ва ўул - учаласи хусусий мулк эгаси қисобланмайди, улар кимники бєелса, оешанинг ўєлга киритган мулки. «Ману қонунлари»да ният масаласига катта эътибор берилади: «Кимнинг нияти ўандаи бєелса, оешандаи бєелиб қаётдан кетади».¹ Ведачилик ахлошига кєера, браҳманлар туғма ахлоший юксак одамлар, шчудралар эса туғма тубан ахлош эгалари қисобланади. Ахлоший идеал эса зокид, сайёк, истаклардан холи, юксак ўаноат эгаси бєелган кеч ваўосиз мокшалардир.

Лекин кейинги ошимларда, йєга, жайнчилик, айниша, буддқачилик ахлошшунослигида, ахлоший фазилатлар эгаси

¹ Законы Ману. М., 1960. С. 93-94.

боелиш инсоннинг зоти, ижтимоий келиб чиқиши билан эмас, балки унинг шахсий камолоти билан боғлиқ, деган фикр илгари сурилади.